

Aiu iij

Časopis družbe Talum, d. o. o., Kidričevo, januar 2009, številka 1

Dobra volja je najbolja ...

Iz vsebine

4 Uprava

5 Laboratorij

6 Razvoj

7 Energija

8 Izobraževanje

9 Razpis

10-13 Intervju

14-15 Reportaža

16 Fotografija meseca

17 Kolumna

18 Upokojitev

19 Obletnica

20-21 Fotoreportaža

22 Gasilske vaje

23 Križanka

Časopis družbe Talum

Naslov uredništva: Talum, d.d.

2325 Kidričevo, Tovarniška cesta 10,

telefon: 02 79 95 108, telefaks: 02 79 95 103,

e-pošta: ivo.ercegovic@talum.si

Izhaja mesečno v nakladi 2300 izvodov

Uredniški odbor: Ivo Ercegović, urednik, Danica Hrnčič

in Lilijana Ditrh, članici, Darko Ferlinc, član,

Srdan Mohorič, član

Jezikovni pregled: Darja Gabrovšek Homšak

Oblikovanje: Darko Ferlinc

Avtor naslovnice: Srdan Mohorič

Prelom in priprava za tisk: Grafični studio OK, Maribor

Tisk: Bezjak tisk, Maribor

Kako simbolično

IVO ERCEGOVIĆ
GLAVNI UREDNIK

»Vprašanje je, kako dolgo lahko vzdržimo. Ne mi, ampak likvidnost Taluma.«

Januar je skoraj za nami in v Talumu začnemo obdobje, ki je iz vidika dela in poslovanja prava uganka. V prejšnjem Aluminiju je član Uprave mag. Franc Visenjak zapisal: »To bo največja kriza v samostojni Sloveniji in za večino Slovencev največja v času njihovega življenja.« Predsednik Uprave je opozoril: »Ne gre se zanašati na čudežne državne rešilne ukrepe, ne pri nas v Sloveniji in tudi ne kje drugje v Evropi in svetu. Gospodarstvo se bo moralo iz te situacije izkoptati predvsem samo. Naredili bomo vse, da to obdobje previharimo s čim manj žrtvami.«

Človeških žrtev med redno zaposlenimi do sedaj v Talumu ni bilo. A kar se tiče proizvodnje, so dejstva neizprosna: več kot polovico najsodobnejših peči v elektrolizi C je bilo zaradi krize nujno izklopiti. Nič manj ni boleča manjša proizvodnja anod, posebej pa naših prodajnih izdelkov v livarnah in predelavi.

Član Uprave Bojan Žigman pojasnjuje podrobnosti ukrepov, ki se poleg omenjenega nanašajo na dejavnosti zaposlenih v proizvodnji in službah: usposabljanje, razvoj, vzdrževanje, kakovost dela, spremljanje stroškov itd. Naloge so planirane do junija in še dlje, vendar so tržne razmere neusmil-

jene. Morda se lahko vprašamo: ali bo to dovolj?

Vse to se nam dogaja prav v času, ko smo na tehnološkem vrhu, ko bi se lahko bolj posvečali nadaljnji optimizaciji procesa in razvoju novih izdelkov. Vprašanje je tudi, kako dolgo ohraniti poslanstvo Taluma, ki temelji na kakovosti dela, tradiciji in človeških vrednotah. Na osnovi tega se je pri nas uveljavil odgovoren socialni menedžment, ki mu je uspelo vzpostaviti etično motivacijo zaposlenih. To je tudi razlog, da zaposleni razumemo situacijo, kajti trajanje krize je zelo odvisno od naše notranje moči in volje, da se ji upremo.

Znano je, da so problemi prišli iz najmočnejše države na svetu, iz ZDA, ki – kot kaže – z novim predsednikom obrača krmilo v pravo smer. Podobno stanje duha se ustvarja tudi v Sloveniji, saj ni več ustrahovanja s prodajo tovarn, zamenjavami sposobnega menedžmenta itd. Vendar se, kot pravi Toplek, ne moremo zanašati na čudežne državne rešilne ukrepe, sami jih moramo najti. In smo jih našli. Vprašanje je, kako dolgo lahko vzdržimo. Ne mi, ampak likvidnost Taluma.

Milan Žumbar je celih šestnajst let vzdržal kot vodja OE Elektroenergetika,

obrata, ki se nikoli ne ustavi in tudi od človeka zahteva nenehno budnost. Tam so se vedno dogajale pomembne odločitve, posebej v zadnjem času, ko smo omejevali električno moč elektrolize s 143 MW na borih 64 MW. Zato smo dali besedo Milanu, ki je poleg drugega povedal tudi, od kod črpa moč, da tako dolgo ohranja vedrino pri sebi in sodelavcih.

Nemalo energije in iznajdljivosti je bilo potrebno za obnovo in posodobitev kanalizacijskega sistema na celotnem področju Taluma. Delo je bilo opravljeno pod nadzorstvom Andreje Srečkovič. Zakaj po končanem projektu »ni kaj videti«, boste izvedeli v njegovem prispevku.

Po prvem zapadlem snegu so nas prijetno presenetili livarji iz DE Livarske zlitine. Najprej je tretja izmena v popoldanskem času pred vhom naredila sneženega moža, četrta izmena, nočna, pa še dva zraven. S tem so nam tudi »določili« naslovnico za to številko Aluminija. Na ta način so predvsem pokazali, da se v teh časih, ko je njihov obrat najbolj prizadet, niso prepustili malodušju, ampak so vsaj nekaj časa prek svojih veselih snežakov pozdravljali mimoidoče. Kako simbolično!

Ukrepe prilagajamo kriznim razmeram

BOJAN ŽIGMAN
FOTO: IVO ERCEGOVIĆ

Vse bolj očitno je, da se svetovna kriza še zaostrojuje. Njene posledice se vse jasneje kažejo v gospodarstvu, tudi v Talumu. Upad prodaje se odraža na vseh naših proizvodnih programih. Zaradi tega smo bili prisiljeni prilagoditi obseg končnih proizvodov zmanjšanemu obsegu naročil. Po drastičnem padcu borzne cene aluminija smo proizvodnjo primarnega

aluminija znižali na tehnični minimum, kar pomeni, da obratujemo le s polovično zmogljivostjo elektrolize. Da bi bile težave še večje, smo se kmalu po novem letu srečali še z omejitvami pri porabi zemeljskega plina, kar smo zaenkrat uspešno prebrodili. Po uvedbi prvih ukrepov za omilitev posledic krize smo pripravili že drugi sveženj ukrepov, ki vključuje:

- povečevanje obsega dejavnosti DE Vzdrževanje in tudi drugih delovnih enot z izvajanjem del in storitev, ki so jih v preteklosti opravljali pogodbeni delavci,
- nadaljevanje razgradnje ustavljene elektrolize B in drugih naprav, ki niso v uporabi, bodo izvajali delavci iz obratov, v katerih je proizvodnja zmanjšana,
- povečevanje dinamike obnove izklopljenih celic v elektrolizi C,
- pospešitev izvajanja razvojnih nalog in razvojnih projektov v okviru lastnih zmognosti in ob upoštevanju omejitve razvojnih sredstev,
- sodelovanje pri izvajanju dejavnosti hčerinskih podjetij,
- dodatno usposabljanje zaposlenih za opravljanje različnih del znotraj delovne enote ali celo za dela v drugih enotah,
- nadzor stroškov proizvodnje, prilagojenih poslovanju v kriznih razmerah in opredeljenih v planskih dokumentih.

Naj omenim, da obseg vzdrževanja naprav krčimo na še obvladljivo raven, vendar se ob tem zavedamo, da bo zaradi tega zmanjšana razpoložljivost proizvodnih naprav. S tem se vse bolj večja odgovornost tako vzdrževalcev za izvedena dela kot tudi uporabnikov

opreme za pravilno in skrbno ravnanje z napravami.

Z dodatnim usposabljanjem želimo zagotoviti večjo prilagodljivost zaposlenih za opravljanje raznovrstnih del. V prihodnje namreč pričakujemo večja nihanja v naročilih in posledično tudi v obsegu proizvodnje.

S pospešenim izvajanjem razvojnih nalog bomo zaposlili del sproščenih kadrovskih in tudi materialnih virov, hkrati pa zagotovili kontinuiteto razvoja.

Pomemben dejavnik pri zmanjšanju posledic krize je vsekakor tudi zniževanje stroškov na vseh ravneh, od neposrednih v proizvodnji do posrednih, povezanih s celotno dejavnostjo Taluma. Iz plana poslovanja družbe izhaja vrsta ciljev tudi na tem področju. Njihovo izvajanje bomo skrbno nadzorovali in v primeru odstopanj takoj in dosledno ukrepali.

Sledimo torej usmeritvam, sprejetim na upravi družbe po minimiziranju stroškov in ohranjanju števila zaposlenih v obsegu, ki omogoča ponovni zagon vseh proizvodnih programov na lanskoletni obseg proizvodnje, čim bodo to omogočile razmere na trgu. Krizi še ni videti konca, zato pripravljamo dodatne ukrepe, če se bo še stopnjevala in bo trajala dlje kot do poletja.x

Izklopljene peči v novi elektrolizi C

Kontrola kakovosti ob vstopu v leto 2009

DR. MARKO HOMŠAK
FOTO: PETER BOMBEK

Dejavnost laboratorija je večinoma prilagojena potrebam družbe Talum in v manjši meri podjetjem zunaj nje. Na začetku leta 2009 glede na zmanjšano proizvodnjo aluminija v elektrolizi beležimo precejšen osip preiskav. Po planu za leto 2009 naj bi bilo preiskav vzorcev na spektroskopiji za četrtno manj kot lani. Na področju analiz parametrov ne planiramo bistvenega zmanjšanja. Določeni instrumenti bodo nekoliko manj obremenjeni (predvsem difrakcija) in s tem bodo variabilni stroški nekoliko manjši.

V DE Kontrola kakovosti imamo usposobljeno osebje, ki na ustrezni opremi opravlja večinoma standardizirane preskusne metode, tako da so rezultati analiz kot storitve laboratorija točni, jasni, popolni in nedvoumni, in to v elektronski in klasični pisni obliki. To

je potrdil tudi vsakoletni ocenjevalni obisk Slovenske akreditacije 18. novembra 2008 (drugi del obiska je planiran za 27. januar 2009), ki ocenjuje skladnost vodenja kakovosti in tehničnih zahtev v laboratoriju po standardu SIST EN ISO/IEC 17025. Pridobljeno dragoceno znanje osebja v preteklih letih je bilo torej pomembna investicija, ki naj bi se ji glede na razmere najteže odrekli. Posredujemo lahko torej znanje v obliki storitev različnih laboratorijskih preiskav in s področja varstva okolja (vode, emisije v zrak, odpadki, kemikalije). Zahteve po konsistentnem poročanju o rezultatih preiskav se povečujejo, kar je posebej izraženo na področju okoljskih preiskav. Leto 2009 bo treba dobro izkoristiti za pripravljeno fazo različnih projektov na področju okolja, ki

naj bi bili po do sedaj razpoložljivih informacijah končani do leta 2011.

Kdor koli je vključen v analitični proces zagotavljanja kakovosti meritev, mora nujno razumeti odjemalčeve zahteve. Zato stalno sodelujemo z odjemalci in izvajalci meritev, tako med samim testiranjem kot po njem. Najboljši pokazatelj zagotavljanja kakovosti rezultatov in s tem usposobljenosti laboratorija je sodelovanje v medlaboratorijskih testiranjih doma in v tujini. Medlaboratorijsko testiranje pomeni periodično preverjanje usposobljenosti laboratorija, tako da udeleženci testa analizirajo ustrezeni material, ki jim ga razdeli neodvisna inštitucija ali organizacija.

V letu, ki je za nami, smo uspešno sodelovali v naslednjih medlaboratorijskih primerjalnih testih:

- s Hydroaluminiumom (Norveška) za aluminij in aluminijske zlitine, kriolitno kopel, petrol koks,
- z R & D Carbon (Švica) za področje anod,
- s Czech Accreditation Institutom (Češka) za aluminij in aluminijske zlitine,
- z Aquacheckom (Avstrija) za odpadne vode,
- s Kemijskim inštitutom iz Ljubljane za odpadne vode,
- z ZZV Novo mesto in ZZV Maribor za emisije v zrak.

Vsem sodelavcem velja zahvala za opravljeno delo v letu 2008, za naprej pa želimo in pričakujemo kakovostne »proizvode« laboratorijskega preskušanja in obvladovane stroške.x

Saj ni kaj videti

ANDREJA SREČKOVIČ

FOTO: ANDREJA SREČKOVIČ,
IVO ERCEGOVIČ

V lanski februarški številki časopisa *Aluminij* sem zapisala: Tako, pa se je začelo! Takrat se je namreč začela izgradnja ločevanja odtočnih voda, katerega začetek sega v leto 2004, ko je bila narejena študija odvodnjavanja odtočnih voda z območja industrijske cone Kidričevo. Cilj projekta je bil, ločiti dosednji mešani sistem kanalizacije na komunalno in meteorno kanalizacijo ter kanalizacijo za tehnološke odpadne vode.

Trasa komunalne kanalizacije zajema dva glavna kanala, ki bi se združila oziroma zaključila v lastni biološki čistilni napravi, postavljeni v bližini sedanjega usedalnika. V fazi izgradnje je bilo odločeno, da se biološka čistilna naprava postavi naknadno, zato smo spremenili projekt in začasno priključili kanalizacijo na obstoječi usedalnik.

Med izgradnjo smo se nenehno srečevali z že položenimi podzemnimi vodi, katerih premostitve in križanja smo reševali sproti, saj jih je bilo s projektom nemogoče definirati. Na področju Silkema smo izvedli okrog 140 križanj, na območju Taluma pa kar 330. Ravno tako smo med samo izvedbo sprejemali odločitve o izvedbah kar 100 hišnih priključkov. Sodelovanje strojnikov, električarjev, vzdrževalcev komunalne infrastrukture in gradbenikov je bilo strokovno in odgovorno, saj smo se zavedali, da morebitni izpadi pomenijo zastoje v proizvodnji in s tem dodatne stroške. Na območju kanala, ki poteka ob cesti za Silkem, je bilo položenih 880 m kanalizacijskih cevi, na kanalu ob glavni tovarniški cesti, vključno z

vsemi priključki nanj, pa več kot 4.600 m cevi.

Izgradnja meteorne kanalizacije, na katero so priključeni objekti elektrolize A in B ter DE Ulitki, se je začela 1. julija in končala v drugi polovici novembra preteklega leta. Trasa poteka po asfaltnem vozišču, vzporedno z objektom usmerjevalnice, na jugu elektrolize A in B in se konča z novim ponikovalnikom na jugu usmerjevalnice pod daljnovodi. Dela pod daljnovodi smo izvajali po navodilih in v prisotnosti delavcev Eles. Vgrajene betonske cevi imajo presek 1000–1400 cm in so položene na globini 4,00–2,50 m. Kar precejšnje probleme pa nam je povzročilo križanje meteorne in komunalne kanalizacije s srednje napetostno 10 kV kabelsko traso iz transformatorske postaje, TP 00-Stikalnica proti TP 8-Anode in TP 00-Stikalnica proti TP 1-Energetska centrala. Pred izvedbo kontrolnih izkopov nam je Milan Tkalec dejal, ne sicer dobesedno, ampak: »Ne želite si, da ...« Vse to obsežno delo, katerega pogodbeni vrednost je znašala 1.700.000,00 evrov, pa je ostalo zakopano pod zemljo in služi svojemu namenu, ne da bi mimoidoče kaj spominjalo na to, da je bilo tukaj velikanško gradbišče.

Projekt je v zaključni fazi, saj poteka snemanje trase za potrebe izdelave tehnične dokumentacije PID-a in tehničnega pregleda.

Ob koncu želim poudariti, da je imel izvajalec del na gradbišču strokovno ekipo, ki je kakovostno in korektno izpeljala delo. x

Andreja Srečkovič med načrti

Gradbišče med elektrolizo B in usmerjevalnico

Spajanje cevi

Varčujmo z energijo

MAG. BOŠTJAN KOROŠEC
FOTO: SRDAN MOHORIC

Stopili smo v novo leto, ki bo po marsičem drugačno od dosedanjih, predvsem na področju zagotavljanja in obvladovanja energije. Sodelavci DE Energetika vas zato želimo vzpodbuditi k razmišljanju in morda celo kakšnim novoletnim obljubam na področju učinkovite rabe energije.

Ali je smiselno govoriti o učinkoviti rabi energije tudi v času recesije in finančno-gospodarske krize? Seveda je, in to iz najmanj dveh razlogov, ki zadevajo vse nas:

- manjša poraba energije pomembno pozitivno vpliva na zaviranje podnebnih sprememb,
- manjša poraba energije pomeni tudi manjše stroške, to pa pomembno izboljša možnosti za preživetje podjetja.

Energetska učinkovitost ni zgolj najbolj ekonomičen, temveč tudi najhitrejši način za zmanjševanje ali vsaj omejevanje naraščanja rabe energije in posledično emisij toplogrednih plinov.

Seznanjanje uporabnikov z učinkovito rabo energije je nujno, saj lahko vsi prispevamo k racionalni rabi in s tem prihranimo pri izdatkih podjetja in gospodinjstev. Pri ogrevanju, umivanju, razsvetljavi, transportu in marsikaterem proizvodnem postopku lahko že s preprostimi ukrepi znatno zmanjšamo porabo energije. Ne gre za zmanjšanje uporabe energije, pač pa njeno učinkovito rabo, ob čemer se zavedamo pomena energije in njenega vpliva na poslovanje podjetja, okolje in življenje sploh.

Kako začeti varčevati in učinkovito porabljati energijo? Navajamo nekaj osnovnih nasvetov:

- **razsvetljava:** ugašajmo luči takoj, ko jih ne potrebujemo več, izkoriščajmo dnevno svetlobo, namestimo primerne svetilke, uporabljajmo fluorescentne in varčne sijalke namesto žarnic z žarilno nitko, uporabljajmo usmerjena svetila namesto enakomerne osvetlitve po celotnem prostoru ...;
- **zračenje:** okna naj bodo na stežaj odprta nekaj minut nekajkrat dnevno, ne puščajmo odprtih samo delno dlje časa;
- **ogrevanje:** radiatorjev ne prekrivajmo, na njih uporabljajmo termostate

skle ventile, objekte ustrezno toplotno izolirajmo, uporabljajmo obnovljive vire energije, vgrajujmo kakovostno stavbno pohištvo, redno vzdržujmo grelne naprave ...;

- **hlajenje:** uporabljajmo senčila, klimatske naprave namestimo le v prostore, kjer se najpogosteje zadržujemo ...;

- **proizvodni postopki:** vse okvare in puščanje energentov nemudoma odpravimo sami ali s pomočjo specialistov, uresničimo koristne predloge za racionalizacijo delovnih postopkov, redno (samo)vzdržujmo proizvodne naprave ...;

- **v kopalnici:** smotno uporabljajmo toplo in hladno vodo, vgrajujmo avtomatske armature in dvostopenjske izplakovalne kotličke, redno čistimo bojlerje, filtre ...;

- **pranje:** uporabljajmo energijsko varčne naprave razreda A, izbirajmo varčne programe pranja, uporabljajmo kakovostna pralna sredstva, sušimo perilo na zraku ...

To je le delček ukrepov za učinkovito rabo energije, ki jih lahko vsakdo izmed nas izvaja vsak dan in s tem pripomore tako k zmanjševanju izdatkov podjetja v kriznem času kakor tudi k zmanjševanju negativnih učinkov emisij toplogrednih plinov na klimatske spremembe.

Konec koncev nam naše podjetje omogoča kakovostno življenje, zato poskrbimo, da bo tako tudi v prihodnje. Vsak od nas lahko pomembno prispeva z dejanji in vzgledom. x

Hidroelektrarna Zlatoličje

Izobraževanje v Talumu

TANJA MADJAR

FOTO: IVO ERCEGOVIĆ,
SRDAN MOHORIC

Predavateljica angleščine Candace McNamee iz Washingtona (levo)

Januar je mesec, ko se v Talumu ukvarjamo z različnimi poročili in analiziramo aktivnosti, ki so tekle v preteklem letu. Med drugim smo preverili, kako in koliko smo se Talumovci lani izobraževali. Planiranje in spremljanje izobraževanja zaposlenih sta namreč velikega pomena za podjetje, saj lahko le ustrezno usposobljeni zaposleni prispevajo k njegovemu razvoju in napredku.

V povprečju se je lansko leto vsak v Talumu izobraževal 39,76 ure, kar je sicer nekoliko manj kot leta 2007 (40,09 ur), a več kot leta poprej (okrog 25 ur). V skupno število ur so vštete vse oblike izobraževanja, od internih prekvalifikacij in dokvalifikacij, seznanjanja z novostmi, tehnologije dela, navodil za delo do strokovnih seminarjev in konferenc, izpitov za interni transport, tečajev tujih jezikov in računalniškega opismenjenja.

Mnogi imajo preozko predstavo o tem, kaj je izobraževanje. Nekateri menijo, da poteka zgolj v ustanovah, da se mora preverjati z ocenami, da ga posredujejo učitelji. V resnici pa je izobraževanje zelo širok pojem, ki sicer obsega klasično izobraževanje, poleg tega pa še vsakršno načrtno ali nenačrtno prizadevanje, da bi nekaj doumeli, razumeli, se spremenili. Zato k

izobraževanju štejemo tudi seznanjanje zaposlenih z novostmi, tehnologijo dela, navodili za delo, letnimi cilji podjetja. In seveda tudi formalne oblike, pri katerih na koncu dobimo neko spričevalo, diplomu in podobno.

Ravno v tem času se končujejo tečaji tujih jezikov, ki jih v Talumu izvajamo že vrsto let. Dobro poznavanje tujih jezikov je za nekatera delovna mesta ključnega pomena, prijavi pa so se lahko tudi tisti, ki želijo zgolj izboljšati svoje znanje tujega jezika. Zaposleni so se učili italijanskega, angleškega in nemškega jezika. Tečaji pa potekajo v različnih stopnjah težavnosti, pri čemer je največ stopenj angleškega jezika. Seveda se tečaji in stopnje vsako leto spreminjajo ter prilagajajo potrebam delodajalca in tudi željam zaposlenih.

Na koncu lahko z gotovostjo dodamo, da je izobraževanje v današnjem času vseživljenjski proces. Živimo v času nenehnih sprememb, ki se jim mora človek stalno prilagajati, sposoben mora biti pridobiti vedno več znanja, in to v čim krajšem času. Dokončana izobrazba ni več vstopnica za zaposlitev, pomembnejše so izkušnje, veščine in znanja. In ravno znanje je ena izmed redkih stvari, ki jo je moč dobiti še razmeroma poceni. Le voljo je treba imeti. x

Snežaki pred livarno

Razpis terminov v počitniških kapacitetah v Nerezinah in Červarju

DANICA HRNČIČ
FOTO: DARKO FERLINC

Čeprav je zimska počitniška sezona v polnem teku, je že čas za objavo terminov za poletne počitnice v naših kapacitetah v Červarju in Nerezinah. Za leto 2009 je razpisan naslednji terminski plan:

22. 6. 2009 do 29. 6. 2009
29. 6. 2009 do 6. 7. 2009
6. 7. 2009 do 13. 7. 2009
13. 7. 2009 do 20. 7. 2009
20. 7. 2009 do 27. 7. 2009
27. 7. 2009 do 3. 8. 2009
3. 8. 2009 do 10. 8. 2009
10. 8. 2009 do 17. 8. 2009
17. 8. 2009 do 24. 8. 2009
24. 8. 2009 do 31. 8. 2009

Pravico do letovanja v počitniških kapacitetah imajo delavci **Taluma** in družb, v katerih je Talum edini družbenik: **Alin, Revital, Storal, Vargas-Al in Vital**, ter upokojevci vseh navedenih družb, če po izvedbi razpisa v počitniških kapacitetah ostanejo prosta mesta. Drugi lahko letujejo samo, če za letovanje ni prijavljen noben delavec navedenih družb.

Skupaj z delavcem lahko letujejo člani njegove družine (**nepreskrbljeni otroci, posvojenci, zakonec, zunajzakonski partner, pastorki**); ti lahko letujejo le **skupaj** z delavcem in ne namesto njega. Če delavec to pravico zlorabi, naslednjih 10 let ne bo mogel letovati

v kapacitetah podjetja. Skupaj z upokojevcem lahko letuje tudi njegov **zakonec oz. zunajzakonski partner**. Prijavnice lahko dvignete v tajništvo Vitala, na delilnem mestu in v vložišču pošte Taluma, **oddajte** pa jih v vložišče pošte Taluma **do 27. 2. 2009.x**

INTERVJU

Pogovarjali smo se z
Milanom Žumbarjem

Smo največje »distribucijsko podjetje« v Sloveniji

IVO ERCEGOVIĆ
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Milana Žumbarja, vodjo OE Elektro-energetika, smo v zadnjem času pogosto slišali in videvali zaradi njegove aktivnosti pri urejanju oskrbe z energijo. Tudi v Aluminiju je bil prisoten kot dobitnik zlatega metulja, tako da je vsem dobro znan. Namen tega zapisa je še dodatno osvetliti pomen energetike kot celote, posebej pa Milanov pristop k delu. Ko oskrbuje proizvodnjo z električno energijo, se zdi, da je del sprejema vase in da ga ta energija ohranja na vrhuncu moči že šestnajst let. Da o njegovem Muškatnem bregu, kjer raste najboljšo vino, niti ne govorimo.

Morda za mnoge odvečno vprašanje, pa vendar: prosim, da na kratko predstaviš osnovno funkcijo OE Elektroenergetika.

V OE Elektroenergetika pokrivamo naslednja področja: prevzem električne energije na 110 kV nivoju, transformacijo na 10 kV, 10 kV razvod znotraj tovarne, transformacijo na 0,4 kV, usmerjanje električne energije za elektrolizo C, proizvodnjo izmenične električne energije za nujne porabnike, »proizvodnjo« enosmerne električne energije za pomožne pogone in zaščitne tokokroge, proizvodnjo komprimiranega zraka za odklopnike in ločilnike v stikalnici, meritve porabe električne energije in zaščitne naprave za vse nivoje razvoda in usmerjanja električne energije. Dejansko smo največje »distribucijsko podjetje« v Sloveniji. Področje je zelo široko in v glavnem zajema vsa področja elektrotehnike. Inštalirana moč elektroenergetskih naprav v Talumu je 500 MVA. Da vse deluje tako, kot je treba, neposredno skrbi 13 zaposlenih skupaj s sodelavci iz DE Vzdrževanje in DE Energetika.

Ali nam lahko opišeš svoj delovni dan tako, kot ga najpogosteje doživljaš?

Najprej se je treba seznaniti s potekom obratovanja zadnjega delovnega dne. Pregledati je treba vsa poročila in iz parametrov oceniti dejansko stanje. Vsi dogodki se beležijo v »raportno« knjigo in elektronsko v nadzornem sistemu. Okvare in izpade navedemo v poseben obrazec za »incidentne in izredne dogodke«. V primeru posebnega dogodka smo v skladu z navodili obveščeni tudi na dom.

Na osnovi dogodkov organiziramo vse potrebne ukrepe za odpravo nepravilnosti. Ker imamo v naši OE organizirano samovzdrževanje, veliko napak, še posebej na usmernikih, odpravimo kar sami. Področje transformatorskih postaj, stikalnišč in transformatorjev pokriva skupina za vzdrževanje VN-naprav. Veliko storitev pa za nas opravi tudi skupina za vzdrževanje avtomatskih naprav. Ko ni okvar, opravljamo dela v skladu z mesečnimi in dnevnimi plani.

Zaradi obširnega področja razna dela naročamo tudi pri zunanjih izvajalcih. Pri tem je treba sodelovati organizacijsko in strokovno.

Kaj je v tvojem delokrogu posebej specifično z ozirom na oskrbo z električno energijo?

V ta namen moramo vsako jutro do 8. ure najaviti »vozni red« odjema električne energije. Ker smo zelo konstantni odjemalci »v pasu«, je ponavadi treba opraviti samo kontrolo in po potrebi še korekcijo. Če je treba znižati odvzem zaradi dela v elektrolizi ali na transformatorjih, moramo stopiti v stik z dobavitelji in dobiti soglasje. Ker smo neposredni odjemalci električne energije, moramo redno sodelovati z vsemi službami v Elesu, kot so dispečerski center, merilna služba, služba za zaščito, služba za prenos in seveda tudi obračunska služba. Drugače pa je moj delovni dan tako raznolik, da se ponavadi kar prehitro konča.

Kaj pa se dogaja ob izrednih dogodkih, kako pogosti so?

Zaradi boljše pripravljenosti na posebne naloge je v naši OE velik

»Da vse deluje tako, kot je treba, neposredno skrbi 13 zaposlenih skupaj s sodelavci iz DE Vzdrževanje in DE Energetika.«

poudarek na usposobljenost vseh zaposlenih. Usposabljanja potekajo tako, da posameznik dobi nalogo s svojega področja dela in pripravi predavanje. Če je le mogoče, pripravimo še kakšno »simulacijo« napake. V sklopu usposabljanja pa vedno opravimo še analizo zadnjih izrednih dogodkov. Analiziramo okvaro in način odprave, odzivne čase in pravilnost ukrepov ter definiramo najboljši postopek. Vedno zagovarjam pregovor, ki sem ga prilagodil malo po svoje: »Po vojni moramo biti generali vsi.« V »miru« se je treba učiti iz dobre in tudi slabe prakse. Naš namen ni grajati, ampak pridobiti čim več pozitivnih izkušenj. Pri sodelavcih želim vzbuditi zavest, da bodo pri svojem delu dobri in prepričani vase le, če bodo naprave zelo dobro poznali – da bodo torej maksimalno usposobljeni. Le tako bodo v kritičnem času lahko ukrepali profesionalno.

Koliko je pomemben reakcijski čas, posebej glede elektrolize?

Na poziv zunaj delovnega časa najprej poskušaš urediti zadevo po telefonu ali pa se nemudoma odpelješ v tovarno. Pri izrednih dogodkih čas igra veliko vlogo. Naša naloga je zagotovi-

ti napajanje elektrolize v eni uri. Ne morete si misliti, kako v takšnem primeru čas hitro beži. Psihični pritisk se s trajanjem odpravljanja napake stopnjuje. Zavest, da je od tebe odvisen obstoj celotne tovarne, je v takšnih trenutkih kar veliko breme. Ob vsakem izpadu je najprej treba v miru oceniti, kaj se je zgodilo, kakšna je trenutna situacija, in določiti vrstni red ukrepov. Oceniti je treba, koga vse je treba obvestiti in koga poklicati v tovarno.

Kako pogosti so izredni dogodki, ali so vas kdaj vrgli s tira?

Kritičnih izpadov, ko je celotna tovarna brez napajanja zaradi notranje okvare, je na srečo zelo malo. V moji šestnajstletni praksi v tem obratu jih je bilo mogoče kakšnih deset. Vedno smo ukrepali zadovoljivo in zagotovili normalno napajanje tovarne. Okvar posameznih naprav in intervencij je bilo kar nekaj. Običajno pa se večje okvare pojavljajo ponoči ali ob koncu tedna. Verjetno ima tudi Murphy kaj pri tem.

Najbolj kritičen trenutek je bil leta 2001. Zaradi kratkega stika v transformatorski postaji elektrolize C, ki ga je povzročila miš, je izpadel novi transformator 1 in posledično vsi transformatorji. Nastal je generalni izpad električne napetosti za celotno tovarno. Napake na napravah so bile takšne, da so po se vklopu posamezne naprave dogajali ponovni izpadi posameznih transformatorjev. Takrat je bila elektroliza B popolnoma izklopljena skoraj eno uro, nazivni tok pa smo zagotovili šele po petih urah. Elektroliza C je bila izklopljena 82 minut. Zaradi daljšega

»Pri sodelavcih želim vzbuditi zavest, da bodo pri svojem delu dobri in prepričani vase le, če bodo naprave zelo dobro poznali – da bodo torej maksimalno usposobljeni. Le tako bodo v kritičnem času lahko ukrepali profesionalno.«

izklopa temperatura elektroliznih celic pade in s tem narašča električna upornost. Po določenem času je upornost tako velika, da ni več mogoče ponovno vklopiti transformatorjev. To je v podzavesti vsakega od nas. Izrednih dogodkov, ko izpade posamezna enota za napajanje elektrolize C, pa je žal s staranjem naprav vedno več.

Vodja vaše DE mag. Boštjan Korošec je v pogovoru za Aluminij podrobno naštel vaše dosežke in izjemno pohvalil usposobljenost in druge kvalitete celotne enote. Kaj je po vašem mnenju glavni vzrok za to?

Mislím, da je zelo pomembno zavedanje, da je to »naša« tovarna, ki nam daje kruh. Nam in našim družinam. Prispevek vsakega posameznika pa je lahko zelo velik, če ima občutek, da je pomemben člen verige in da je njegovo delo cenjeno in spoštovano. V OE Elektroenergetika imamo res zelo dobro ekipo, ki je dobro usposobljena in je vedno pripravljena sodelovati pri vseh modernizacijah.

Vsi se zavedamo te svoje odgovornosti. V energetiki je zelo pomembna obratovalna varnost pogona. To pa lahko dosežemo samo z dobro usposobljeno ekipo (z veliko mero pripadnosti in s čutom odgovornosti), ki posluhuje kakovostno opremo in naprave, ki so dobro vzdrževane. V proizvodnih enotah govorimo o dodani vrednosti, ki se poveča z investicijo. Pri energetskih napravah pa to običajno ni tako. Pozitivnega dejavnika ponavadi ne moremo prikazati v merljivi veličini, saj obratovalna varnost nima merske enote, pa je še kako pomembna. Vsaka nova pridobitev nam je dala novih moči in dodatnega zagona za naslednji projekt.

Zahvaliti se moramo vodstvu, da je znalo prisluhniti našim tehničnim predlogom po nujno potrebnih posodobitvah.

Koliko pri vašem delu pomeni dobro vzdrževanje?

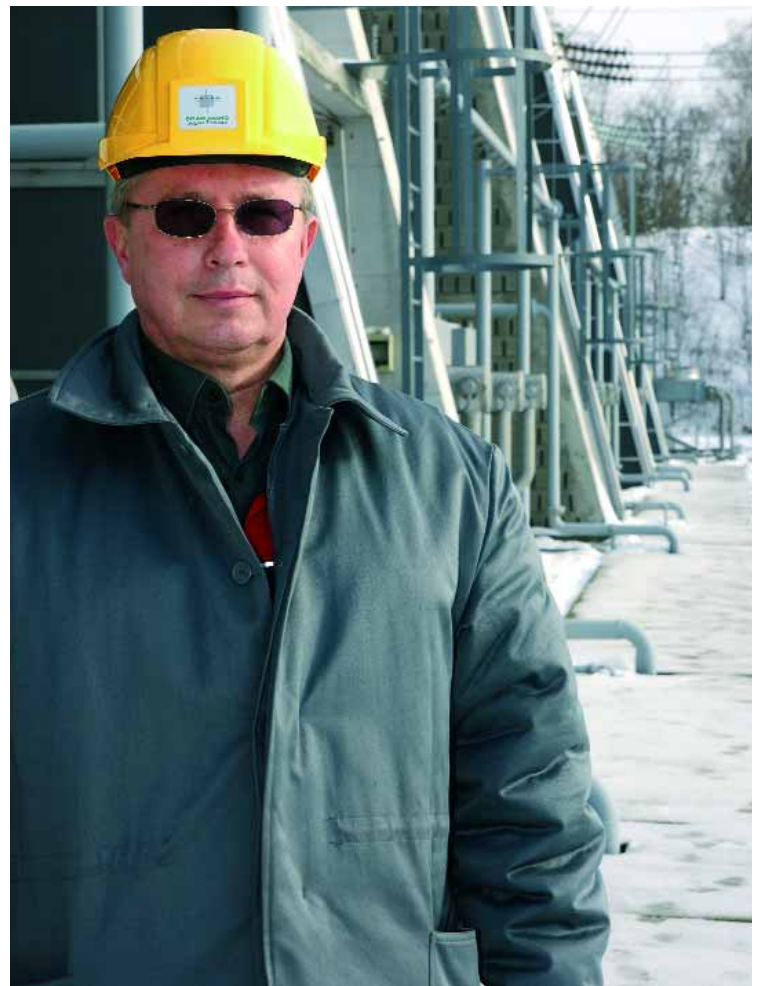
Povprečna življenjska doba naprav v energetiki je 30 do 40 let. V Talumu nam je z dobrim vzdrževanjem uspelo obratovati z napravami, starejšimi od 50 let. Včasih se sprašujem, ali je to pohvalno ali ne. Za elektronske naprave pa je predvidena življenjska doba veliko krajša, in to predvsem zaradi zelo hitrega razvoja. Naprava, ki je stara 20 let, nima več zagotavljenih rezervnih delov in ne servisiranja.

Katere uspehe bi posebej izpostavil?

V prvih letih mojega dela v OE Elektroenergetika smo vzpostavili diagnostiko električnih postrojev, ki je zajemala redne meritve in analize. Na osnovi rezultatov smo se lotili remonta vseh starih usmerniških naprav za elektrolizo B. Le tako so naše naprave varno obratovalne do konca življenjske dobe elektrolize. Postopoma smo zamenjevali vse dotrajane transformatorje v transformatorskih postajah in rekonstruirali ali v celoti obnovili starejša 10 kV in 0,4 kV stikališča. Zgradili smo nadzorni sistem 10 kV mreže in nov sistem selektivne zaščite z daljinskim posluževanjem transformatorskih postaj.

V času MPPA12 smo zgradili novo tiristorško usmerniško skupino in meritev enosmernega toka po najnovejši metodi meritve odklona optičnega signala (prvi na svetu za tako velike tokove). V sklopu rekonstrukcije Elesovega 110 kV stikališča smo obnovili usmerniške skupine za elektrolizo C. Zgradili smo tudi sistem za spremljanje tehnoloških parametrov in regulacijo konice.

To so samo večji projekti. Na vsako pridobitev smo ponosni. Najpomembnejše pa je, da smo se pri vsakem projektu veliko naučili. Vsakega novega projekta smo se lotili še bolj odgovorno in z večjim zanosom. Zelo pomembno je tudi to, da smo v vsak nov projekt vključevali čedalje več domačih strokovnjakov. Še posebej moram pohvaliti angažiranost skupine za

vzdrževanje avtomatskih naprav, skupino za vzdrževanje VN-naprav in tehnologijo.

Verjetno bi lahko še našteval, pa nimamo prostora. Ali morda lahko omeniš morebitne neuspehe, neuresničene načrte, želje in podobno?

Neuspehov se trenutno res ne morem spomniti. Nekatere projekte bi danes mogoče izvedli drugače, in to seveda zaradi izkušenj, ki smo si jih v tem času nabrali. Pogledi na energetiko so

danes tudi zunaj naše tovarne drugačni, kot so bili pred desetimi leti. Neuresničene želje pa bi jaz raje imenoval plani za prihodnost in naši plani izhajajo iz potreb, ne iz želja po novem. Čaka nas nujna rekonstrukcija krmilnih in regulacijskih naprav za elektrolizo C. Naprave so stare 20 let in so dotrajane. Čedalje več je navideznih izklopov, ABB pa nima več strokovnjakov za tako »staro« opremo in ne rezervnih delov. Z dobaviteljem opreme ABB že dve leti iščemo ustrezno tehnično rešitev. Konec

lanskega leta smo dobili ponudbo. Vrednost investicije je zelo velika. Rekonstrukcijo bomo morali opraviti med nemotenim obratovanjem elektrolize C, kar bo možno le s postavitvijo krmilnih omar na novi lokaciji. Le tako bo mogoče istočasno obratovati z novim in starim sistemom. Zato planiramo prestavitev komandne sobe v zgradbo nove usmerjevalnice.

Naslednja potrebna investicija je zamenjava 56 let starega glavnega 10 kV stikališča v stikalnici. Možnosti za posodobitev so bile dane z izklopom elektrolize B. Z zamenjavo dovodnih transformatorjev se je znižala kratkostična moč, ki definira izbor opreme in bistveno vpliva na ceno. Zaradi recesije, ki se nas je zelo močno dotaknila, pa bodo vsi naši plani morali počakati na boljše čase.

V obrazložitvi za zlati metulj so sodelavci poudarili tvojo požrtvovalnost, inovativnost, entuziazem, doslednost, organiziranost itd. Tega ni treba utemeljevati, zanima pa me, kako ti je uspelo ohraniti to moč, ki je ohranjala uspeh in je trajala celih 16 let.

Mislím, da je najpomembnejši značaj. Ob rojstvu dobiš zapis, ki je v veliki meri podedovan, oblikovan z vzgojo v mladosti in dopolnjen s priložnostjo in načinom življenja v zrelih letih. Delovni uspehi pa so potem še v veliki meri odvisni od dela, ki ga opravljaš, in od možnosti, ki so ti dane. Svojo delovno pot sem začel leta 1981 kot pripravnik v elektrolizi B in pozneje tehnolog. Leta 1984 sem bil predstavljen v takratno anodno maso kot tehnolog. Z začetkom MPPAI1 leta 1985 sem bil vključen v projektno skupino v Raz-

»V času MPPAI2 smo zgradili novo tiristorско usmerniško skupino in meritev enosmernega toka po najnovejši metodi meritve odklona optičnega signala (prvi na svetu za tako velike tokove).«

voju. Po končani investiciji sem postal vodja obrata za anodne mase. To delo sem opravljal tri leta, ko so mi ponudili vodenje OE Elektroenergetika. Ker sem 10 let opravljal dela, ki niso bila strokovno vezana na mojo osnovno izobrazbo, je bil to zame velik izziv. In ravno tako priznanje, da so mi ponudili vodenje tako zelo pomembnega dela naše tovarne. Z menjavami delovnih mest sem se bil prisiljen vedno znova učiti. Imel pa sem srečo, da sem vedno delal z dobrimi strokovnjaki in v prijateljskem vzdušju. Najbolj je pomemben odnos v delovnem okolju in to, da greš v službo z veseljem. Zaradi tega sem lahko vztrajal in še vedno imam energijo za naprej.

Ob koncu leta se je vse obrnilo na glavo. V Talumu smo bili prepričani, da večjega zmanjšanja porabe energije, kot smo ga dosegli z zaustavitvijo elektrolize B, v bližnji prihodnosti ni več pričakovati. Pa nas je pritisnila višja sila v vsej svoji teži! Kako to vidiš kot energetik?

Talum je bil zame vedno močno podjetje. Tudi v najslabših časih. Tako so nas gledali tudi naši partnerji. Zavedali so se tudi naše ranljivosti glede dobave električne energije. Zaradi nastale krize smo se morali pripravljati na neki nov, drugačen način obratovanja elektrolize, podobno kot druge elektrolize v svetu. Zavedamo se, da preživijo le tisti, ki so sposobni hitrega prilagajanja. Pa kljub temu me odločitev o izklopih ni pustila ravnodušnega in verjamem, da tudi nikogar drugega v tovarni. A za malodušje ni bilo časa. Opraviti je bilo treba svojo nalogo. Z velikim veseljem pa bomo sprejeli odločitev o ponovnem vklopu elektroliznih celic in upamo, da bo to kmalu. Takrat pa bo čas za veselje!

Kako ste sledili potrebam oskrbe s tehnično-operativnega vidika?

Moč odjema se je s planiranih 143 MW z izklopom polovice elektrolize zmanjšala na 64 MW. Transformatorje smo morali ponovno preklopiti na prvo stopnjo. Na tej stopnji so nazadnje obratovali leta 1988 med zagonom elektrolize C. Obratuje vseh pet skupin, ker ob izklopu obstaja

nevarnost zamrznitve vode v usmernikih. Za normalno obratovanje so za dosego zelenega toka potrebne štiri skupine. Moč vsakega transformatorja pa je seveda nizka, saj se je moč elektrolize s 132 MW znižala na 53 MW. Fiksne izgube pa ostajajo in predstavljajo velik strošek. Dodatni problem je regulacija toka, ki je v tej obratovalni točki zelo nestabilen.

Ali pričakuješ težave pri ponovnem vklopu pečí?

Z naše strani nobenih.

Zdaj pa je »udaril« še plin. Prosim, da na kratko razložiš, kako smo pripravljani v takšnih primerih in kako smo organizirali oskrbo.

Tudi na področju drugega glavnega energenta, zemeljskega plina, je Talum zelo ranljiv. Alternativni viri obstajajo na pečí za pečenje anod (utekočinjen naftni plin) in na kotlih za proizvodnjo pare v Silkemu (kurilno olje), livarne pa za livarske pečí nimajo alternativnega vira. V primeru popolne zaustavitve dobave zemeljskega plina bi to za Talum pomenilo konec. V času plinske krize smo se prilagajali zahtevam dobavitelja Geoplina. Prva stopnja redukcije je bila s pogodbenih 110.000 Sm³ na dan na 75.000 Sm³ na dan. Porabo smo zmanjšali s prehodom na kurjenje kurilnega olja na kotlu v Silkemu, z manjšo proizvodnjo na pečí za pečenje anod ter v livarnah. Evropa se je iz tega marsikaj naučila in marsikateri strateški plani na tem področju bodo verjetno spremenjeni.

Kmalu boš vodenje obrata prepuštil mlajšemu sodelavcu.

Z odhodom dveh sodelavcev v pokoj v preteklem letu so bile v DE Energetika planirane določene kadrovske spremembe. Vodenje OE Elektroenergetika bo prevzel kolega Zlatko Širovnik. Za to delovno mesto se usposablja že dve leti. Je zelo prizadeven in strokovno usposobljen. Verjamem, da bo svojo nalogo zelo dobro opravljal. Jaz pa odhajam na novo delovno mesto, bom pomočnik vodje DE Energetika. To je zame že peti izziv v Talumu in verjamem, da bom upravičil zaupanje.

O tem ne dvomimo. Tam, kjer rastejo trte, so dobri ljudje, so mnogi

dokazovali. Ali so na tvoj značaj vplivali vinorodni kraji, v katerih si bil rojen in kjer še vedno živiš?

Rojen sem bil leta 1957 v Pohorju pri Cirkulanah v Haložah v znamenju ovna. Za ovne in Haložane pa je znano, da smo trmasti, vztrajni, marljivi, dobrega srca in skromni. O vinu je bilo napisanih veliko resnic in verjemite, vse držijo. Tudi to o Haložanih drži. Že moj dedek je bil vinogradnik in njegov rumeni muškat je bil znan daleč naokrog. Ljubezen do vinograda se je prenesla od mojega očeta na mene. In rumeni muškat z Muškatskega brega, ki je »samo za prijatelje«, je še vedno dober. Skupaj z ženo in dvema sinovoma vestno skrbimo za »moj hobi«. Tradicija se ne bo prekinila.

Vsi, ki smo občutili tvoje vino »samo za prijatelje«, lahko to potrdimo. Svoje vinarsko znanje in ljubezen do vinske trte si Talumovcem že opisal v reportaži, ki je bila posvečena tvojemu Muškatskemu bregu. Ali je tam še kaj novega?

Posadili smo še nekaj laškega rizlinga. Še vedno pa je to kraj, kamor si hodim nabirat novih moči. Komaj čakam pomladanskega sonca, ko bom lahko spet obrezoval svojo trto.

Poleg tega si zelo aktiven na drugih področjih v svojem kraju.

Sem član upravnega odbora in podpredsednik Turističnega društva Cirkulane, kot vinogradnik sem član Vinogradniško-sadjarskega društva Haloze, v novonastali občini pa sem tudi občinski svetnik. Delo v politiki sem si sicer predstavljal malo drugače, da namreč z združenimi močmi naredimo čim več in čim bolje za svoj kraj. V življenju sem v vsako novo nalogo, ki sem jo prevzel, vložil vse svoje znanje in energijo. Marsikje v politiki pa je bolj važno, da si »naš« ali da pridno kimaš. Jaz pa nisem takšen.

Prav zato te tudi spoštujejo. Kaj bi kot energetik in kot človek na koncu sporočil Talumovcem?

Jutri bo nov dan, ki bo prinesel nove možnosti tudi za nas. Samo verjeti moramo in vztrajati tudi v teh kriznih časih. Aluminij bo vedno strateška kovina. x

Sobota na bazenu Term Ptuj

LILIJANA DITRIH
FOTO: SRDAN MOHORIC

Ko rečemo besedo savna, skoraj vedno pomislimo najprej na klasično finsko savno, čeprav jih danes obstaja cela vrsta, npr. rimske, turške, solne, infra ... Savnanje je del finske kulture, tisočletne tradicije, je način življenja. Na Finskem je tradicionalni dan za savnanje sobota. Sanje skoraj vsakega Finca so imeti leseno hišico s savno ob enem izmed tisočernih jezer. Finska s petimi milijoni prebivalcev premora kar dva milijona savn. Na Finskem prirejajo tudi tekmovanje v savnanju. Lani se ga je udeležilo več kot sto tekmovalk in tekmovalcev iz 33 držav. Zmagal je Bjorne Hermassan, Finec seveda, ki je v savni, ogreti na 110 °C, zdržal celih 18 minut. Nikar ga ne poskušajte posnemati. V dvorani Hartwell Arena v Helsinkih si lahko hokejsko tekmo ogledate tudi iz posebnih kabin – savn seveda.

V okviru aktivnosti ZDRAVO TALUM si lahko zaposleni Taluma in družb v Talumovi lasti kar nekaj mesecev v letu privoščimo rekreacijo v Termah Ptuj. Na razpolago imamo fitnes ter bazen s savnami in whirlpooli. Žal si nas premalo vzame čas za tovrstno rekreacijo. Pa nikar ne recite, da časa ni. Da je predrago, ne more biti izgovor, saj nas ta vrsta rekreacije zaenkrat nič ne stane. Mogoče je prav to problem. Mnogi ne cenijo tistega, česar jim ni treba plačati.

Po podatkih, ki nam jih je posredovala Vera Špendl, vodja projekta ZDRAVO

TALUM, se nas je lansko leto v toplih bolj ali manj redno rekreiralo od 300 do 350.

Nekateri med nami hodijo v fitnes in na bazen dvakrat ali trikrat na teden, drugi bolj poredko. Vsem pa nam je skupno zavedanje, da razgibanje v fitnesu, plavanje, vaje, telovadba v vodi ter savnanje dobro denejo našemu počutju in zdravju. Sama spadam med »sobotnike«. Tako imenujem tiste sodelavke in sodelavce, ki se že leta srečujemo na bazenu ob sobotah zjutraj. Ko okrog sedme ure pridem na bazen, najprej na seznamu, kamor nas vpisujejo prijazne receptorke, pogledam, kdo je že prišel pred mano. Nekatere izmed nas receptorke že poznajo in nam takoj, ko stopimo skozi

savna ima veliko pozitivnih učinkov. Med njimi največkrat naštevajo: sproščanje, odpravljanje utrujenosti, spodbujanje imunskega sistema, čiščenje kože, lajšanje bolečin gibal, varovanje pred prehladnimi obolenji in še kaj bi se našlo.

V večji notranji savni v Termah Ptuj se temperatura ponavadi giblje med 70 in 80 °C. V manjši notranji savni, ki je nekaterim Talumovcem še prav posebej pri srcu, pa se temperature povzpnejo tudi do 100 °C. No, v tej mali savni imamo nekateri »rezervirane svoje prostore«. Točno se ve, kdo bo sedel ali se ulegel na katero polico in kako dolgo bo zdržal/-a. Moški pogumno vztrajajo na zgornji polici, ženske pa si večkrat vzamemo čas in

vrata in pozdravimo, že ponudijo seznam z našimi imeni in priimki v podpis. Ponavadi so že vpisani Ivo, Boris, Jelka, Brigita, Bogdan ... Včasih pa pridejo prej tudi drugi, npr. Majda, Zlatko ...

Vsak med nami ima svoje »utečene procedure«. Eni se najprej malo ogrejejo ob robu bazena, naredijo nekaj vaj za raztezanje in že sledijo skok v vodo, plavanje v slogu, ki ga posameznik najbolje obvlada, ter nabiranje metrov in kilometrov.

Drugi gredo najprej v savno, v finsko ali parno. Saj veste, finska savna je tisti prijetni prostor iz lesa, po možnosti iz skandinavskega bora ali smreke, kjer je prav toplo. Temperature v finski savni se gibljejo nekje med 70 in 80 °C ali pa med 90 in 110 °C. Idealna vlaga v savni naj bi bila med 12 in 15 odstotki. Finska

opravimo piling s soljo ali medom. Finska savna je bolj namenjena počitku in tišini, a se najdejo tudi takšni, ki ne vedo, da tudi v savnah obstaja bonton. Če »imate srečo«, potem naletite na »primerke«, ki ne vedo, kaj je bonton. To so takšni, ki ob vstopu v savno sploh ne pozdravijo. Nato brž vzamejo zajemalko in dvakrat, trikrat krepko polijejo po kamenju, ne da bi vprašali druge, ali jim to ustreza. In da je mera polna, nato še na ves glas razpravljajo o politiki in sploh na veliko »pametujejo«. Tudi med prvimi zapustijo savno, seveda brez pozdrava. Toda Talumovci smo vzdržljivi in prenesemo tudi takšne. Tisti bolj vzdržljivi ostanejo v savni tudi po 20 ali 30 minut naenkrat, čeprav priporočajo, da bi v savni ostali 10 do 15 minut naenkrat. Ampak vsak med nami ve, kaj mu najbolj ustreza.

Po savnanju sledita ohlajanje in počitek. Tisti bolj pogumni se ohlajamo v bazenčku, kjer je voda precej hladna – okrog 17 °C, drugi pa se ohladijo pod tušem. Nato si privoščimo daljši ali krajši počitek. Tega včasih s svojim jokom in kričanjem zmotijo »Fruteki in Indijanci«. Tako kolegica Brigita imenuje majhne in malo večje otroke, ki so jih starši že zgodaj zjutraj zvelkli iz toplih postelj. Med počitkom na primer samo »dremuckamo« ali bremo časopise, revije, se pogovarjamo. Pogovori se sučejo okrog bolj zasebnih zadev, a se tudi stanju in težavam Taluma skoraj ne moremo izogniti. In seveda veliko pijemo, predvsem vodo in sokove. Pri savnanju telo izgubi

jastega traku. Po pol ure vaj, s katerimi »razmigamo« celo telo, se počutimo zelo sproščene ali pa nas vse boli in smo »zakrčeni«, če smo se malo zanemarili. Sledi še plavanje v svoji progi, če ni prevelike gneče, ali pa razvajanje na masažah zunaj na mrazu ali v whirlpoolih. Nato se počasi odpravimo domov ali po sobotnih nakupih. Predlagam, da si tudi sami vzamete čas kadar koli v tednu in si privoščite malo razvajanja v finski ali turški savni, na masažah, whirlpoolih, v terapevtskem bazenu, si razgibate telo in utrdite mišice ter postavite s treningom v fitnesu in s plavanjem. Nasvidenje v soboto na bazenu!

Izjave »sobotnikov«:

mu počutju. Opažam tudi, da mi savna precej odganja prehladna obolenja.

Jelka Kovač: Petek, konec naporenega tedna in v soboto na plavanje ... Vsak človek ima nekaj, kar ga osreči, sprosti. Tudi jaz sem našla svojo sprostitev v sivih zimskih dneh. Sobota, 6.30, -14 °C, jaz pa toplo oblečena veselo hitim peš v terme. Ob 7. uri že sedim in meditiram v turški savni in ugotavljam, kako mi je lepo! Že nekaj let obiskujem terme, vsako soboto zjutraj ob 7. uri (razen morebitnih izjem), vedno peš, to je približno 2,6 km v eno smer. Domov se vračam približno ob 9.30 uri po potki za Dravo in opazujem lepote, ki jih v vsakodnevnem vrvežu ne vidim! Ničesar ne zamudim, a dan postane lepši. Toplice

Zlatko Žnidar: V toplice hodim zaradi svojega zdravja in sem hvaležen Talumu, da mi to omogoči. Največ časa na bazenu posvetim plavanju in se potem res dobro počutim.

Bogdan Lukman: Ker je moj teden v službi velikokrat zelo »napet«, mi sobota na bazenu pomeni veliko sprostitev. Če mi le čas dopušča, se tja odpravim že okrog sedmih. Najprej se pošteno spotim v savni, nato malo ohladim na ležalniku, kjer malo poklepetamo in kaj preberemo, in potem na masažo v zunanji bazen. Ob 8.30 se rad pridružim tudi vodni telovadbi, da malo raztegнем zategnjene mišice. Potem še malo savne, ohlajanja in odhod domov. Če je le čas, si v restavraciji Zila privoščim dvojni

veliko vode, zato je treba tekočino nadoknaditi, da ne dehidriramo. Ob 8.30 ponavadi prideta Tanja ali Tamara in poskrbita za telovadbo v vodi. V vodi delamo različne vaje za raztezanje s pomočjo »črva«, torej gumi-

Ivo Mazera: Obisk term mi pomeni veliko. V prvi vrsti si lajšam bolečine v križu oziroma hrbtenici. Glede na to, da imam še druge zdravstvene težave, mi aktivnosti v termah precej olajšajo bolečine oziroma prispevajo k boljše-

obiskujem predvsem za sprostitev, sedaj pa imam tudi težave v kolenu in mi masaža in plavanje zelo pomagata. Tudi težave z vratno hrbtenico si lajšam z masažami ... Zelo bi pogrešala obiske v termah, če ...

kofein. Sobota brez obiska bazena je kot dan brez nasmeha. Človek vsaj enkrat v tednu naredi nekaj koristnega zase.x

Najboljše fotografije tega meseca

Slap v Podpeci. Foto: Stanko Jus.

Med oblaki. Foto: Alojz Kelc.

Rogla. Foto: Lidija Kosi.

Plujsko jezero. Foto: Franjo Mihelač.

Velika planina. Foto: Jože Lovenjak.

Razprodaja tujih misli

ALEKSANDRA JELUŠIČ
FOTO: ALEKSANDRA JELUŠIČ

Kapitalizem je pred prazniki visoko zavihal svoje rokave in se potrudil, da z mamljivimi prazničnimi popusti in svetlečimi dekoracijami omami naše čute. Gre za nekakšno množično hipnozo hitrih prstkov, ko pod njimi zašušti in že ga več ni. Denarja mislim.

Prazniki tako spretno zaigrajo na violino naših čustev, da sploh ne opazimo, kako so nas oskubili. In januar je mesec soočanja z realnostjo, ko ugotovimo, da smo napravili več, kot smo obljubili Božičku, dedku Mrazu in samemu sebi. Še ena zaobljuba, ki je zvođenela, še preden se je novo leto začelo. Januar bi lahko na kratko imenovala kar mesec denarnic, skozi katere je čutiti prepah. Je zato toliko ljudi prehlajenih?

Šalo na stran. Lepo bi bilo pogledati v ta skrbni marketinški mehanizem in si priti na jasno, da vse to, kar počnejo z

nami, ni nič kaj romantično in magično. Gre za skrbno marketinško manipulacijo, kako ljudi prepričati, da kupijo nekaj, za kar so še pred vstopom v trgovino menili, da pravzaprav sploh ne potrebujejo. In potem to, česar sami sploh ne potrebujemo, zavijemo v bleščeč papir in podarimo svojim najdražjim. V Ameriki je navada, da se po praznikih začne obdobje vračanja izdelkov. Najdražji, ki so jih tako skrbno obdarili z nepotrebno navlako, stojijo v vrstah na blagajnah in se pogajajo o menjavi. Če smo se še pred leti na široko nasmihali tej norosti, se zdi, kot da ameriške navade previdno tipajo po naših življenjih. Spominjam se, da je neki novinar v časopisu o tej ameriški absurdni norosti napisal, da je vse skupaj izguba časa. Svojim najdražjim podarite nekaj, kar vam bo mimogrede prišlo pod roke: žogo za nogomet za našo mami, saj jo bo tako in tako v vsakem primeru zamenjala za nekaj, kar potrebuje ... Bistvo praznikov je v toplini, ki jo podarjamo drug drugemu. Podariti si bi morali dragoceni čas, ki ga izgublamo s tekanjem po trgovinah in evforičnim nakupovanjem nepotrebne. A vse se zdi, da se je pravi namen praznikov brezupno izgubil v tržnem kolesju zaslužkarstva ...

Kaj je pravzaprav prodaja? Ne prodajamo izdelkov in storitev, vedno prodajamo sebe. Prodajamo svoje mišljenje o izdelku, svoje občutke, svojo šarmantnost. Vsak človek je samosvoj in nekateri imajo poseben dar, da znajo svoje ideje prodajati bolje od drugih. In na koncu ne kupimo stvari

zaradi njene uporabne vrednosti ali zaradi naše potrebe po njej. Kupimo šarmantnost prodajalca, kupimo njegove misli, spoznanja in ideje, s katerimi nas je za droben hip zaslepil. In ko bomo zapuščali prodajalno, nas bo dohitelo tisto trpko spoznanje, da smo kupili nekaj, česar ne potrebujemo. Zagotovo se je tudi vam že zgodilo kaj podobnega. Zdaj se lahko nasmehnete in si priznate, da niste kupili izdelka, temveč ste bili pravkar na razprodaji tujih misli. Tudi misli imajo torej svojo ceno ...

Ne bi bilo pošteno, če bi podcenjevala ta dar. Marketinških prijemov vas lahko naučijo, a znanje ni dovolj. Potrebujete mnogo več. Potrebujete tisti posebni čut, s katerim se prebijete v misli drugih, začutite njihovo negotovost ... V šali bi lahko dejala, da »zavohate«, kdo je tisti, ki bo podlegel vašemu prepričevanju. In to je dar, ki ti ga mati narava podari ob rojstvu. Lahko ga imate ali tudi ne. Vsak človek ima svoje poslanstvo, le da mnogi ne znajo izkoristiti svojega daru. Žal se morate tudi na delovnem mestu znati dobro tržiti. Ni nujno, da ste posebno nadarjeni za delo, ki ga pravkar opravljate, od drugih se razlikujete po tem, da se znate dobro iztržiti. Če se v tem stavku najдете, potem čestitke. Ste eden izmed srečnežev ...

In hvala za vašo pozornost, pravkar ste kupili moje misli ... Razprodaja misli se je že začela ... izdelkov tudi ... Če ne verjamete – trgovine vas pričakujejo ... X

JOŽICA

DARJA HAVLAS KOZODERC
FOTO: IVO ERCEGOVIĆ

Petek. Običajen dan, s katerim se konča delovni teden. Eden izmed dni, ko smo si sodelavke v Pravni službi vzele čas za skupno popoldne.

Pa vendar je bil ta petek in ta naš skupni popoldan drugačen od dosedanjih. Bil je dan, namenjen naši Jožici. Ja, Jožica Peršoh iz Pravne službe se je odločila, da se upokoji, in tako je v torek, 30. decembra 2008, zadnjič evidentirala svoj odhod z dela v Talumu. Nisem se trudila računati, kolikokrat je na takšen ali drugačen način, veljaven v posameznem obdobju, zabeležila začetek in konec svojega delovnega dne. Vse skupaj je bilo delovnih dni za več kot 36 let.

December je nesporno Jožičin mesec, tako osebno kot tudi delovno. Skupno pot s Talumom je namreč Jožica začela 18. decembra 1972, ko je začela delati kot mlada pravica. Od takrat dalje je bila naša cenjena sodelavka,

znana po svoji strokovnosti in znanju, ki ga je nesebično delila in prenašala na vse, ki smo prihajali za njo, še posebej pa spoštovana zaradi občutka za ljudi, s katerimi se je srečevala pri delu v Talumu in zunaj njega.

Ja, Jožica se je v krogu našega Taluma strokovno preizkušala in bogatila svoje znanje tako takrat, ko smo v skladu z veljavno zakonodajo delili podjetje na TOZD-e in OZD-e, se povezovali v SOZD-e, se samoupravno sporazumevali in družbeno dogovarjali. Pa takrat, ko smo ponovno vpeljali, najprej sramežljivo, nato pa vse bolj odkrito in nič več v samoupravne in socialistične ovoje zavito podjetniško miselnost ter temu ustrezno pravno-organizacijsko prilagajali naše »združeno delo« tako, da smo ustanavljali t. i. enovita podjetja in nato za marsikoga kapitalistične, gospodarske družbe. Pa o preporodu abstraktne »družbene lastnine s pravi-

co uporabe« v stvarno, dobro staro »lastninsko pravico« ni vredno izgubljeni besed oz. tratiti črk. Ogromno je tega, ne morem se spomniti vsega, ne da se vsega zapisati.

Leto 2009 začenjamo tako vsak na svoji poti. Jožica nadaljuje z novimi izzivi brez Taluma. Pa vendar ne čisto brez nas, ki smo imeli možnost in priložnost biti njeni sodelavci in spremljevalci v tem Talumovem obdobju.

Ne glede na to, kje, kdaj in s kom bo naša Jožica, ostajamo z njo in ona z nami. Povezani smo s tisto množico drobnih trenutkov, ki smo jih skupaj doživeli, ki so nas bogatili in radostili v teh skupnih letih, naše delo in druženje pa naredili takšni, da sta postali del nas.x

Obletnica pihalnega orkestra

DARKO FERLINC

FOTO: SRDAN MOHORIČ

Lansko leto je minilo šestdeset let od ustanovitve pihalnega orkestra Talum Kidričevo. Svečanost ob obletnici je bila decembra lani v veliki dvorani restavracije PAN v Kidričevem. O priljubljenosti orkestra, ki se je spet pokazal v najboljši luči, govori prepolna dvorana. Ne spomnim se, da bi kdaj na koncert prišlo toliko ljudi. Mogoče je publiko pritegnila tudi diva slovenske estrade Nuša Derenda, ki je

odpela nekaj pesmi ob spremljavi orkestra. Skratka, koncert je bil dogodek, ki si ga bomo zapomnili. Več o tem boste lahko prebrali v naslednji številki časopisa Aluminij.x

Solo klarinetistov

Nuša Derenda

Skupinska fotografija

Zahvala

Minilo je leto dni od smrti mojega moža Fahrudina Mujkanovića - Fahre, ki je bil kot kurir zaposlen v Revitalu. Rada bi ohranila spomin nanj skupaj z zaposlenimi v Talumu in s sodelavci v Revitalu. Obenem še enkrat hvala vsem, ki ste na kakršen koli način pomagali ob pogrebu in tudi potem.

Žena Fatima Mujkanović

Aluminij, številka 1, januar 2009

Koncert

FOTO: SRDAN MOHORIČ

Uspešno ukrepanje ob izrednem dogodku

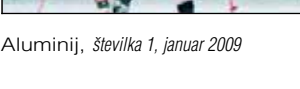
IZTOK TRAFELA
FOTO: IZTOK TRAFELA

Sistem obvladovanja ravnanja z okoljem ter varnosti in zdravja pri delu zajema tudi obvladovanje vplivov v primeru izrednih dogodkov. Talum spada med obrate večjega tveganja po smernici Seveso, zato imamo izdelana dva dokumenta, Varnostno poročilo ter Načrt zaščite in reševanja. S slednjim sta opredeljena tudi ukrepanje in izvajanje aktivnosti v primeru nesreče na večjih virih tveganja.

Za zagotovitev primerne in pravočasnega ukrepanja je treba opravljati vaje z ekipami za posredovanje. V ta namen je bila v začetku decembra izvedena praktična vaja za primer večje nesreče na območju industrijske cone Talum. Vaja je potekala v skladišču tekoče katranske smole v DE Anode. Na vaji je bilo preverjeno operativno posredovanje ob požaru na avtocisterni na pretakališču tekoče katranske smole. Aktivirane so bile sile in sredstva za zaščito, reševanje in prvo pomoč na lokaciji Taluma. Na vaji so sodelovali poklicni gasilci oddelka požarnega varstva podjetja Vargas-Al, operativna enota Prostovoljnega gasilskega društva Talum, ekipa fizično-tehničnega varovanja podjetja Vargas-Al in Obratna ambulanta Talum. Glede na prikazano na vaji lahko ocenimo, da imamo v Talumu sile in sredstva, s katerimi v primeru nesreče lahko preprečimo posledice in zmanjšamo njihov vpliv na ožje in širše okolje. Seveda pa je še vedno najpomembnejše preventivno delovanje, s katerim preprečimo, da bi se izredni dogodki sploh dogajali. **x**

SLOVARČEK: ANBARA - REKA V SIBIRIJI, BAI - KITAJSKI PESNIK (JUYI, 772-846), OROP - ANTIČNO MESTO VZHODNO OD TEB, OROPOS, EPIKTET - STAROGRŠKI STOIŠKI FILOZOF (50-138), KSER - GORA V SLOVENIJI (1971 M), JUGOVZHODNO OD BOGATINA.

	SESTAVIL: JANKO ŠEGLJA 2009	OPIČJI KRUHOVEC, VELIKO TROPSKO DREVO	REKA V SIBIRIJI	RDEČI KRIŽ	NASLOV ZBIRKE DEL IVANA KRILOVA	DALMATINSKO MOŠKO IME	PTICE SEVERNIH MORIJ, ALKI	ZRAKO-PLOVEC	ALUMINIJ	HRVAŠKI OTOK	PLESNA FIGURA PRI ČETVORKI	OKRASNA PTICA
	KRAJ V GORIŠKIH BRDIH								DEL OBLEKE			
	ANTIMON								PASJA HIŠICA			
	→								HRVAŠKA NAFTNA DRUŽBA			
	→			NAROČENO DELO ZA PLAČILO, USLUGA								
	BARIJ			KRUTI RIMSKI CESAR, NERO								
INDUSKI VODNI BIVOL			ZNAMKA ZAŠČITNE KREME			KANA, HENA						
	KITAJSKI PESNIK (JUYI, 772-846)				SLOVENSKA SMUČARKA (DABIČ)							
	HINKO DOLENC	ANTIČNO MESTO VZHODNO OD TEB, OROPOS	VPREŽNA ŽIVAL		OJE PRI VOZU				ŠALA, DOVTIP			
	→		GORA V SLOVENIJI (1971m)					ŠTEFAN ERŽEN			TARČA	SLOVENSKA ROCK IN POP PEVKA (OMLADIČ)
									PODLOGOVATO OBLIKOVAN KRUH			
	→											
	4. IN 2. VOKAL			IVAN URBAS					RADIJ	ODŽAGAN KOS DEBLA		
NATANČNA DOLOČITEV, POJASNITEV				STAROGRŠKI STOIŠKI FILOZOF						PIANIST BERTO-NCELJ		
	ALUMINIJ	MOŠTVO, POSADKA	PACEK, UMAZANEC									
	EMILIJA (LJUBK.)		SVILENA TKANINA						INDIJ			OTOK ČAROVNICE KIRKE
STANKO BLOUDEK					SLOVENSKI GRAFIK JUSTIN				IT. TOVARNA KAMIONOV			
→					PRITOK BALHASKEGA JEZERA							
	→											
	TESTIRANJE, PRESKUŠNJA										JOHN ELTON	
PRIPADNIK PRITLIKAVEGA LJUDSTVA AETOV									ŠIROK POLKROŽEN MORSKI ZALIV			
									URSULA LINGEN			
					NAKLADALEC (REDKO)							

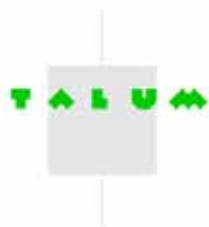
Zniževanje emisij toplogrednih plinov

Obveznost Slovenije po Kjotskem protokolu je zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za 8 % v obdobju 2008–2012 glede na izhodiščno leto 1986.

TALUM je ta cilj že zdavnaj presegal, saj je **zmanjšal emisije toplogrednih plinov v letu 2007 glede na izhodišče za 45 %, z zaustavitvijo elektrolize B pa celo za 60 %.**

Znatno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov je TALUM dosegel s celovito posodobitvijo celotne proizvodnje ter nenehno uporabo najmodernejših tehnologij in opreme.

Proizvodni procesi namreč tečejo popolnoma v skladu z najboljšimi razpoložljivimi tehnologijami (NRT).

Lahkota prihodnosti